

مهریه؛ هدیه‌ای به نشانه صداقت

برخلاف آنچه به نظر می‌رسد، مهریه فقط از رسومات کشورهای اسلامی نیست، بلکه در برخی از کشورهای اروپایی و آمریکایی یا بهتر بگوییم در کشورهای غیراسلامی نیز رسومات مشابهی نظیر آن وجود دارد.

جام جم آنلاین: برخلاف آنچه به نظر می‌رسد، مهریه فقط از رسومات کشورهای اسلامی نیست، بلکه در برخی از کشورهای اروپایی و آمریکایی یا بهتر بگوییم در کشورهای غیراسلامی نیز رسومات مشابهی نظیر آن وجود دارد. رسم مهریه در ایران باستان و حتی در آیین زرتشت نیز وجود داشته و از ارکان ازدواج بوده است.

در آن زمان نیز رسم بر این بود که در زمان ازدواج سندی را تنظیم می‌کردند که در این سند مهریه زن نوشته می‌شد.

به عبارت دیگر می‌توان گفت مهریه از جمله رسوماتی نیست که در دوران اسلام رایج شده باشد، بلکه بررسی‌های انجام‌شده در زندگی اقوام گذشته حاکی از آن است که حتی در آیین یهودیان و مسیحیت نیز رسم مهریه وجود داشته است و در دوران پس از اسلام در آن اصلاحاتی انجام شده و جالب است بدانید که اگر تاریخ و پیشینه مهریه را مورد بررسی و مطالعه قرار دهیم، متوجه خواهیم شد که مردان از گذشته‌های دور برای جلب نظر یا موافقت همسر مورد علاقه خود، هدیه‌ای را به عنوان مهریه برای او در نظر می‌گرفتند تا رضایت او را به دست آورند.

در حقیقت در همه کشورها مهریه نشانه‌ای از صداقت و علاقه مرد به همسرش است. در آیین اسلام نیز دادن مهریه از طرف مرد به عنوان نشانه‌ای از صداقت، راستگویی، محبت و علاقه به همسر یکی از ارکان اصلی ازدواج در نظر گرفته شده است.

البته باید این نکته را مورد توجه قرار داد که قرآن، مهریه را حد توانایی مرد تعیین کرده است. این در حالی است که امروزه برای تعیین مهریه به بضاعت و توان مالی مرد توجهی نمی‌شود و اغلب زنان در تلاش هستند تا از تعیین مهریه‌های سنگین به عنوان راهکاری برای حفظ حقوق خود در برابر مردان استفاده کنند.

برخی از خانواده‌های ایرانی بر این باورند که مهریه نشان‌دهنده ارزش زن است و ویژگی‌هایی مانند تحصیلات، سطح مالی خانواده دختر یا زیبایی او را به عنوان ملاکی برای تعیین مهریه در نظر می‌گیرند.

برخی دیگر از خانواده‌ها نیز عقیده دارند که مهریه نشانه‌ای از جایگاه اجتماعی دخترانشان است. غافل از این که این روزها برخلاف دیگر کشورهای مسلمان، مهریه‌های سنگین از موانع اصلی ازدواج جوانان محسوب می‌شود.

براساس پژوهش‌های انجام‌شده در مرکز مطالعات جمعیتی آسیا و اقیانوسیه، میانگین مهریه زنان در ایران 260 تا 350 سکه است و ایران از این نظر در مقایسه با دیگر کشورهای مسلمان در سطح منطقه رتبه نخست را دارد و به‌رغم این که در این کشورها رقم مهریه ثابت است و بندرت ممکن است دستخوش تغییر شود در ایران مهریه در چند سال اخیر چند برابر گذشته شده است.

در 20 سال قبل میانگین مهریه حدود 150 سکه طلا بوده است که در پنج سال اخیر به 450 سکه طلا افزایش یافته است.

مهریه، هدیه‌ای براساس عرف

در سال‌های گذشته اغلب افراد مهریه را براساس سال تولد عروس خانم تعیین می‌کردند، اما این روزها مردم کمتر به این مهریه‌ها تمایل دارند.

سفر به 120 کشور دنیا، 10 هزار لیتر بنزین، شمش طلا به وزن عروس، حفظ کردن دیوان حافظ، صعود به 10 قله برتر جهان، جمع‌آوری 50 هزار صدف دریایی، 10 راس آهوی وحشی و ... از جمله مهریه‌های عجیب و غریب ثبت‌شده در دفاتر اسناد رسمی هستند.

اما وقتی نرخ مهریه ایران را با بعضی از کشورهای اسلامی در آسیا مورد بررسی قرار می‌دهیم متوجه خواهیم شد در این کشورها نرخ مهریه رقمی بسیار متفاوت است، در واقع در این کشورها نرخ مهریه براساس سکه تعیین نمی‌شود. در کشور عربستان، نرخ مهریه با سکه طلا تعیین نمی‌شود.

عرف مهریه در این کشور 14 هزار دلار یا به عبارتی برابر با 18 میلیون تومان است و هنگامی که سال گذشته یک فرد عربستانی، مهریه همسرش را 50 هزار دلار تعیین کرده بود با انتقادات شدیدی که در روزنامه‌های کشور به چاپ رسیده بود، مواجه شد.

در سوریه نیز مهریه را سیاق می‌نامند، دلیل این نامگذاری این است که در قدیم، مهریه به شکل گروهی از چهارپایان مانند شتر و گاو به عروس پرداخت می‌شد و داماد آن را به منزل عروس می‌برد، به همین دلیل آن را سیاق (سوق دادن و بردن) نامیده‌اند.

نام دیگر مهریه در سوریه صداق یا نخله است که هر دو نام نشأت‌گرفته از فرهنگ اسلامی هستند.

مهریه با توافق خانواده عروس و داماد تعیین می‌شود و اغلب، میزان آن در ازدواج فامیلی کمتر از ازدواج با غریبه است به این معنی که اگر داماد با دخترعموی خود ازدواج کند مهریه عروس بسیار کمتر از ازدواج با غریبه است.

در این کشور رسم است مهریه یا فوراً پرداخت شود یا این که پرداخت آن به تأخیر می‌افتد و پدر عروس می‌تواند آن را برای تهیه جهیزیه از داماد دریافت کند.

نکته: در کشورهای اروپایی و آمریکایی رسم بر این است که پس از ازدواج زن به نسبت مساوی در همه اموال مرد شریک خواهد شد و براساس این قانون همه زنان براساس توانایی مالی همسرشان صاحب نیمی از اموال و املاک و دارایی‌های او خواهند شد در جمهوری آذربایجان، میانگین نرخ مهریه در حدود 2000 منات و معادل سه میلیون تومان است.

میانگین نرخ مهریه در میان اقوام مختلف کشور هند در حدود 100 هزار تا یک میلیون و 500 هزار روپیه یا معادل سه میلیون تا 35 میلیون تومان تعیین می‌شود.

در اغلب کشورها مهریه به عنوان هدیه یا پیشکش از طرف داماد به عروس داده شده و ارزش مادی این هدیه براساس عرف جامعه تعیین می‌شود.

در ترکیه نیز نرخ مهریه به طور متوسط 35 هزار لیر یا حدود 25 میلیون تومان است و این در حالی است که اگرچه در کشور چین، میانگین نرخ مهریه در مناطق مختلف و در میان اقوام مختلف متفاوت است، اما در اغلب خانواده‌ها نرخ مهریه حدود 100 هزار یوان یا معادل 20 میلیون تومان در نظر گرفته می‌شود.

در کشور عمان که از دیگر کشورهای همسایه ایران است نیز نرخ مهریه در حدود 10 هزار ریال (واحد پول عمان) و برابر با 25 میلیون تومان است که اگر بخواهیم نرخ مهریه در کشورمان را با این کشورها مورد مقایسه قرار دهیم به این نتیجه می‌رسیم که میانگین نرخ مهریه در کشور ما چند برابر کشورهای اسلامی است.

مهریه در اروپا

در برخی از کشورها مهریه به عنوان یک سنت دینی یا قومی پذیرفته شده است و در برخی از کشورها همچون کشورهای اروپایی و آمریکایی رسمیت قانونی دارد و به عنوان یک قانون واحد و مصوب برای همه شهروندان و ساکنان این کشور لازم‌الاجرا است.

در کشورهای اروپایی و آمریکایی رسم بر این است که پس از ازدواج زن به نسبت مساوی در همه اموال مرد شریک خواهد شد و براساس این قانون همه زنان براساس توانایی مالی همسرشان صاحب نیمی از اموال و املاک و دارایی‌های او خواهند شد و هیچ راه گریزی برای فرار از این قانون وجود ندارد مگر این که مرد هیچ دارایی‌ای نداشته باشد.

البته براساس این قانون پس از ازدواج فرد ملزم خواهد بود که در همه دارایی‌ها و اموالی که پس از ازدواج به دست می‌آورد نیز همسرش را به نسبت برابر سهیم سازد. در حقیقت این قانون برگرفته از رسم دیرینه‌ای است که در گذشته‌های دور در ادیان مختلف از جمله مسیحیت متداول و مرسوم بوده است.

در برخی از کشورها نیز براساس ادیان و سنن مختلفی که در این کشورها وجود دارد، قوانین رسمی در نظر گرفته شده برای تعیین مهریه متفاوت است مثلاً در سریلانکا برای مسلمانان ساکن این کشور قانون رسمی ازدواج براساس قوانین اسلامی و برای بوداییان براساس قوانین حاکم بر آیین بودایی تعیین می‌شود.

در برخی از کشورها از جمله یونان و ایتالیا نیز علاوه بر این که براساس قانون حاکم بر جوامع اروپایی یا غیرمسلمان، زنان پس از ازدواج در اموال همسرشان شریک می‌شوند، هدیه ساده‌ای به عنوان پیشکش یا به عبارتی همان مهریه برای جلب رضایت زن از سوی مرد و هنگام ازدواج به او داده خواهد شد.

در حقیقت در کشورهای آمریکایی و اروپایی آنچه به عنوان یک قانون مصوب شده است راهکاری برای حمایت از زنان پس از ازدواج است.

با توجه به آنچه گفته شد می‌توان به این نتیجه رسید که تنها در کشور ما ردپایی از مهریه‌های عجیب و غریب به چشم می‌خورد و در دیگر کشورهای اسلامی مهریه تنها هدیه‌ای نمادین است که در راستای حفظ هدف اصلی خود که همان نشان‌دادن صداقت و راستگویی مرد نسبت به همسرش است، قرار می‌گیرد و بندرت دیده می‌شود که در این کشورها مهریه از هدف اصلی خود منحرف شده باشد.

فرانک فراهانی‌جم - جام‌جم